

Opetus- ja kulttuuriministeriölle

Viite: Opetus- ja kulttuuriministeriön lausuntopyyntö OKM/24/210/2011

Asia: Lausuntopyyntö; Julkisen hallinnon kokonaisarkkitehtuuri- ja valtionhallinnon kokonaisarkkitehtuuri

Lausunnon antajan tiedot:

Organisaatio:	Suomen Akatemia
Lausunnon laatijat:	Ossi Malmberg Marja Kylämä

Julkisen hallinnon kokonaisarkkitehtuuri- ja valtionhallinnon kokonaisarkkitehtuuri

Kirjoita kutakin osiota koskevat kommentit taulukon valkoisiin kenttiin kunkin kappaleen perään.

1. JULKISEN HALLINNON KOKONAISARKKITEHTUURI
1.1 Yleiset huomiot
<p>Kokonaisuus on niin laaja, että ennen lausuntojen antamista olisi pitänyt järjestää tilaisuus, jossa kokonaisuus ja sen osat esitellään. Samassa tilaisuudessa olisi ollut tarpeen esitellä aikataulua ja miten toimijat eri vaiheisiin kootaan ja mitä heiltä edellytetään. Myös organisaatioiden sitouttaminen työhön olisi helpompaa, jos asiaa esiteltäisiin myös organisaatioiden päättäjille ennen asiakirjojen toimittamista lausunnotille tai ainakin ennen lausuntojen antamista.</p> <p>Kokonaisarkkitehtuurin tarve ja hyöty tulee asiakirjoissa selkeästi esiin. Kokonaisarkkitehtuurityö on myös ehdottomasti tärkeää ja kannatettavaa.</p> <p>Useimmat asiakirjat ovat loogisia ja ymmärrettäviä. Osa on erityisen informatiivisia kuten Julkisen hallinnon tietoarkkitehtuuri. Sitä voi hyödyntää muussakin kuin kokonaisarkkitehtuurityössä.</p> <p>Aikatauluista ja resursseista tulisi saada mahdollisimman pian lisätietoa.</p>
1.2 Dokumenttikohtaiset huomiot
JHKA Yleiskuvaus
<p>Asiakirjan mukaan ideana on, että KA-työ käynnistyy ylhäältä alaspäin. Työ on kuitenkin käynnistetty jo monessa organisaatiossa organisaatiokohtaisena. Ilmeisesti organisaation omien ydintoimintojen osalta arkkitehtuurityötä voi kuitenkin jatkaa ja yhdistää se sitten tulevaan esim. hallinnonalalle laadittuun kokonaisarkkitehtuuriin.</p>

Useiden julkishallinnon organisaatioiden ydintoiminnoissakin on paljon yhteisiä piirteitä. Hallinnonalojen väliset erot ovat yleensä suurempia kuin hallinnonalan sisällä. Toimintojen yhdenmukaistaminen yli organisaatorajojen on kuitenkin haastava tehtävä pelkästään kokonaisarkkitehtuurilla perustellen. Vaikka kohdealuejako on välttämätön, voi ohjauksen tullessa kohdealueen mukaisesti ”vieraalta” hallinnonalalta tulla väärinkäsityksiä ja yhteentörmäyksiä.

Kokonaisuuden organisointia on kuvattu, mutta sen toteuttaminen on haastavaa. On syytä kysyä, onko kokonaisarkkitehtuurin johtaminen mahdollista ja mikä instituutio tämän johtamistehtävän voi ottaa. Tarvitaan julkisen hallinnon toimijoita ja sidosryhmiä sekä kohdealueilta että hallintosektoreilta. Organisaatioiden ydintoiminnassa on paljon yhteistä mutta myös paljon eroavaisuutta. Miten taataan tasapuolinen kohtelu, kun pitää sopia prosessien yhtenäistämistä, jotta saadaan aikaan yhteinen arkkitehtuuri?

JHKA Hallintamalli

Kokonaisarkkitehtuurityön organisointi edellyttää resursseja ja vaativaa osaamista, jotta työ saadaan tehtyä kaikkia osapuolia tyydyttävästi. Mistä saadaan kohdealueittaiset arkkitehtuurivastaavat ja -ryhmät, joilla on sekä arkkitehtuuriosaaminen että kohdealueen toimintojen tuntemus? Myös organisaatiotasolla tarvitaan osaamista, joten arkkitehtuurikoulujen käynnistämisen pitää olla ensimmäinen tehtävä.

JHKA Arkkitehtuurityön mittari

JHKA Kypsyystasomalli

JHKA Arkkitehtuurikyvykkyyden arviointimalli

JHKA Kohdealuejako

JHKA Kohdealueen tehtävät

JHKA Linjaukset ja kuvaukset

JHKA Arkkitehtuuriperiaatteet

JHKA Tietoarkkitehtuuri

JHKA Tietoarkkitehtuuri, liite 1

JHKA Tietoarkkitehtuuri, liite 2

JHKA Tietoarkkitehtuuri, liite 3

JHKA Tietoarkkitehtuuri, liite 4

JHKA Yhteiset ICT-palvelut

JHKA Yhteiset ICT-palvelut, liite 1

JHKA Yhteiset ICT-palvelut, liite 2
JHKA Kehittämisspolku
2. VALTIONHALLINNON KOKONAISARKKITEHTUURI
2.1 Yleiset huomiot
<p>Valtionhallinnon kokonaisarkkitehtuuri on ymmärrettävissä, kun puhutaan valtiontaloudesta tai yhteisistä palveluista. Harva valtion virasto toimii kuitenkaan pelkästään valtionhallinnon sisällä, jolloin arkkitehtuurien jakaminen tuntuu osittain epäloogiselta ja ainakin yksittäisestä virastosta katsottuna vaativalta viraston kokonaisarkkitehtuuria laadittaessa.</p> <p>Asiakirjoja lukiessa ei aina osaa erottaa mitä tulee ymmärtää ylemmän tason toimenpiteenä tai ohjauksena ja mitä tulee toteuttaa virastotasolla.</p>
2.2 Dokumenttikohtaiset huomiot
VHKA Yleiskuvaus
<p>Useiden valtion virastojen ydintoiminnassakin on paljon yhteisiä piirteitä. Toimintojen yhdenmukaistaminen yli hallinnonala- ja organisaatorajojen on kuitenkin haastava tehtävä pelkästään kokonaisarkkitehtuurilla perustellen.</p> <p>Asiakirjan sivulla 14 kerrotaan että ”Kaikki tiedot ovat lähtökohtaisesti yhteiskäyttöisiä”. Maininta vaatii tarkennusta, sillä kaikissa organisaatioissa on myös luottamuksellista tietoa, joka ei voi olla yhteiskäyttöistä.</p> <p>Valtionhallinnon konserniarkkitehtuurin kehittämisessä ja ylläpidossa on erittäin paljon tehtävää ja tehtäviä. Mistä näihin tehtäviin hankitaan resurssit? Työn aikataulutus jää epäselväksi.</p>
VHKA Kohdealuejako
<p>Kohdealueet ovat erittäin laajoja ja sisältävät sekä julkishallinnon että valtionhallinnon toimijoita. Lisäksi kunkin kohdealueen toiminta on erittäin monimuotoista ja alueella on paljon erilaisia ydinprosesseja, joilla on tiettyjä yhteisiä piirteitä mutta myös paljon perusteltuja ja perustelemattomia erityispiirteitä. Kuinka toimijat valitaan kunkin kohdealueen suunnitteluryhmiin ja kuinka jaetaan tehtävät ja vastuut? Voi tulla tilanteita, joissa ryhmän pitää päättää esim. prosessien yhtenäistämistä.</p>
VHKA Arkkitehtuuriperiaatteet
VHKA Toiminta-arkkitehtuuri
VHKA Yhteiset ICT-palvelut
VHKA Yhteiset ICT-palvelut, liite 1
VHKA Yhteiset ICT-palvelut, liite 2
VHKA Yhteiset ICT-palvelut, liite 3

VHKA Valtioneuvoston kokonaisarkkitehtuuri
3. ERITYISKYSYMYKSET
3.1 Kannanottonne kokonaisarkkitehtuuriluonnosten ymmärrettävyyteen ja miten sitä mahdollisesti voisi parantaa
Luonnoksista syntyy valtava kokonaisuus, jonka hallitseminen ei ole helppoa. Julkisen hallinnon ja valtion hallinnon käsittely kokonaisuutena ja toisaalta eriyttynä myös hämmentää lukijaa.
3.2 Näkemyksenne siitä, miten organisaationne voisi luonnosteltuja kokonaisarkkitehtuureja hyödyntää
Kokonaisarkkitehtuurit, joita on ollut mukana tekemässä ja jotka koskevat omaa virastoa, tulemme luonnollisesti hyödyntämään.
3.3 Kannanottonne julkisen hallinnon yhteisen kokonaisarkkitehtuurin rakenteeseen ja sen toimivuuteen. Sisältääkö se kaikki tarvittavat osat ?
Kohdealuejako ja kohdealueiden rajojen määrittäminen ja tunnistaminen tulee olemaan vaikeaa. Tarvittavien osien sisällyttämiseen on tässä vaiheessa mahdoton ottaa kantaa.
3.4 Mitä yhteisiä arkkitehtuurilinjauksia ja -kuvauksia nyt esitettyjen lisäksi tulisi julkisen hallinnon yhteisessä kokonaisarkkitehtuurissa olla ? Mistä julkisen hallinnon yhteisistä arkkitehtuurilinjauksista ja -kuvauksista olisi organisaatiolenne eniten hyötyä ja mitkä olisivat tärkeysjärjestyksessä ensimmäisiä toteutettavia linjauksia ja kuvauksia ?
Kaikkein tärkeintä on ensimmäisenä saada sekä organisaatioiden johto että arkkitehtuureista vastaavat ymmärtämään valtionhallinnon tavoitteet ja miten ne toteutetaan. Seuraavana tarvitaan selkeää, toiminnallista koulutusta arkkitehtuurityöhön.
3.5 Näkemyksenne esitetyn arkkitehtuurin hallintamallin ja hallinnan organisoinnin toimivuudesta. Miten esitetty arkkitehtuurin hallintamalli toimii suhteessa omaan organisaatioon ?
Mahdoton sanoa tässä vaiheessa, mutta näyttää byrokraattiselta ja liian monikerroksiselta.
4. NÄKÖKULMIA JA HUOMIOITA OKM:LLE KOKONAISARKKITEHTUURITYÖN ETEENPÄINVIEMISEKSI OKM:N HALLINNONALALLA JA TOIMIALALLA
Korkeakouluissa tehtyä KA-työtä ja hankittua osaamista tulee ehdottomasti käyttää apuna sekä ministeriön että virastojen KA-työssä.